

Kredi Kartı ve Banka Kartı Uygulamaları

Turgay Geçer¹

Abstract: Payment card is the general name of credit cards, debit cards and pre-paid cards. Credit cards, most debatable in social perspective, among payment cards, totally reached 54 million units. Credit cards are generally accepted by vast of people and widely used for all payments. These widespread cause different reflections in several levels of society. Basic problems are the skewed distribution of cards' debt and higher interest rates applied for credit cards. Despite of higher in volume of bank cards, which is one of the other payments cards, cardholders have quite different usage habits than credit cards. Three main actors' decisions and approaches deeply affect the card market; those are Banking Regulation and Supervision Agency, Central Bank of the Republic of Turkey and also Interbank Card Center.

Keywords: *Credit Card, Debit Card, Interbank Card Center.*

Özet: Ödeme kartları; kredi kartları, banka kartları ve ön ödemeli kartların genel adıdır. Ödeme kartları arasında, toplumsal açıdan en çok tartışılanı, toplamda 54 milyon adete ulaşan kredi kartlarıdır. Kredi kartları geniş halk kesimleri tarafından kabul görmüş, her türlü harcama-ödeme işlemlerinde yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu yaygınlık, toplumun farklı katmanlarında farklı yansımaları neden olmuştur. Temel sorun, kart borçlularının çarpık dağılımı ve kredi kartları için uygulanan yüksek faiz oranları şeklinde özetlenebilir. Diğer bir ödeme kartı türü olan banka kartları ise adetsel olarak daha yüksek miktarda olmasına karşın, kart sahiplerinin kullanım alışkanlıkları kredi kartlarından oldukça farklıdır. Kart piyasasının üç önemli aktörü olan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Bankalararası Kart Merkezinin karar ve yaklaşımları, kart piyasasını derinden etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kredi Kartı, Banka Kartı, Bankalararası Kart Merkezi.*

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, turgay.gecer@iszu.edu.tr.

1.Giriş

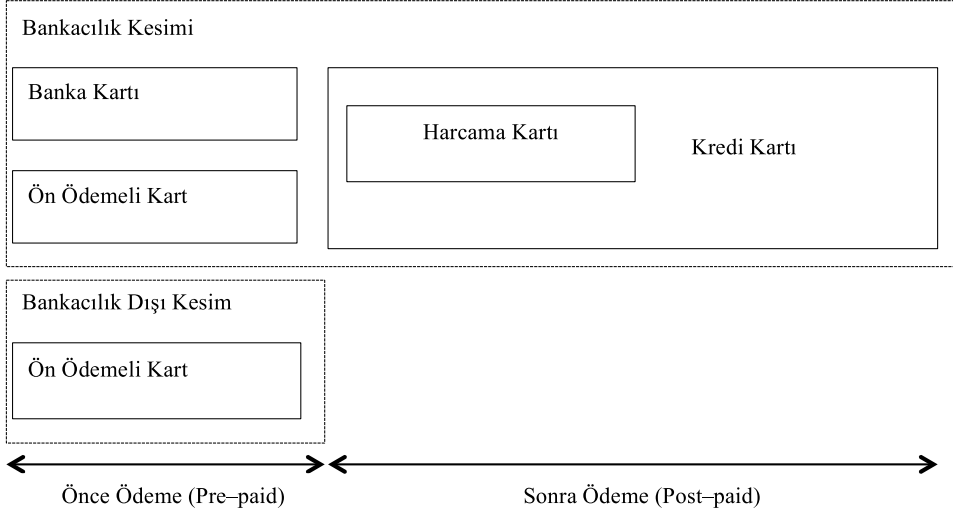
Ödeme kartlarının sağladığı avantajlar ve kolaylıklar, bu kartların kullanımını önemli düzeyde arttırmıştır. Genelde ödeme kartlarının; nakit taşımama, nakde hızla erişme ve güvenlik, özelde ise kredi kartlarının; kredilendirme, vadeli ödeme, taksitlendirme ve puan biriktirme gibi fonksiyonları bu kartlarının kullanım hacim ve oranlarını yükseltmiştir. Harcama-ödeme hizmeti sunmaları nedeniyle ödeme kartları üst başlığında gruplandırılan kredi kartları, banka kartları ile ön ödemeli kartlar nitelikleri itibariyle birbirlerinden farklıdır. Aralarındaki en önemli fark, kart sahibinin harcamalarına karşılık gelen tutarı ödeme zamanıdır.

Ödeme, harcamadan önce yapılmış (pozitif bakiyeli mevduat bakiyesi mevcut) ise banka kartı ve ön ödemeli kart, ödeme harcamadan sonra yapılmış ise kredi kartı olarak değerlendirilir. Tüm ödeme kartları 5 boyutta ele alınmaktadır. Bunlar; (1) temaslı-temassız (contact/contactless), (2) çevrimiçi-çevrimdışı (online/off-line), (3) taşınabilir-taşınamaz (mobile/immobile), (4) açık çevrim-kapalı çevrim (open-loop/close-loop), (5) önce ödeme-sonra ödeme (pre-paid/post-paid) şeklinde özetlenebilir. Bu çalışma kapsamında; kredi ve banka kartları uygulamalarının sosyo-ekonomik maliyetleri eleştirel bir bakış açısı ile incelenmekte, yanı sıra Türkiye'deki kredi ve banka kartları piyasanın önemli aktörlerinden olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) kredi kartlarına yönelik faiz politikası ile Bankalararası Kart Merkezi'nin (BKM) konumu irdelenmektedir.

2. Ödeme Kartları

Ödeme kartları; kredi kartları, banka kartları ve ön ödemeli kartların toplamından oluşan bir sistemler bütünüdür. Kredi kartları ve banka kartları sadece bankalar tarafından çıkartılabilmesine (issuing) karşın, ön ödemeli kartlar hem bankalar hem de banka olamayan tüzel kişiler tarafından çıkarılması mümkündür. Şekil 1'de görüleceği üzere ön ödemeli kartlar, kart sahibinin harcamadan önce nakit yaptıkları ödemeye, banka kartları ise pozitif bakiyeye sahip banka hesabına bağlı (pre-paid) kullanılabilir. Kredi kartı ise; harcama anından üye işyerine yapılan ödemeye kadar üye işyeri; üye işyerine yapılan ödemedan kart tahsilatına kadar banka finansmanına dayanmaktadır (post-paid). Eğer, kart sahibi kredi kartı bakiyesini (hesap ekstresindeki ödeme) zamanına kadar kapatır ise, kredi kartının bir alt türü olan harcama kartına dönüşmektedir. Eğer, bakiye kapatma (hesap ekstresindeki ödeme) zamanının ötesine kadar uzanıyorsa, basit bir kredi işleminden bahsedilebilir.

Şekil 1. Ödeme Kartları

3.Kredi Kartları

Uygulamada para gibi işlev gören kredi kartları; bir taraftan kart sahibine nakit çekme, ödeme kolaylığı, belirli bir süre için kredi, hızlı ve güvenli mal/hizmet temin imkânı kazandırarak hayatı kolaylaştırırken, mal/hizmet sunanlar için bankacılık sistemine dayalı bir tahsilat yöntemi sunar. (Durkin, 2003).

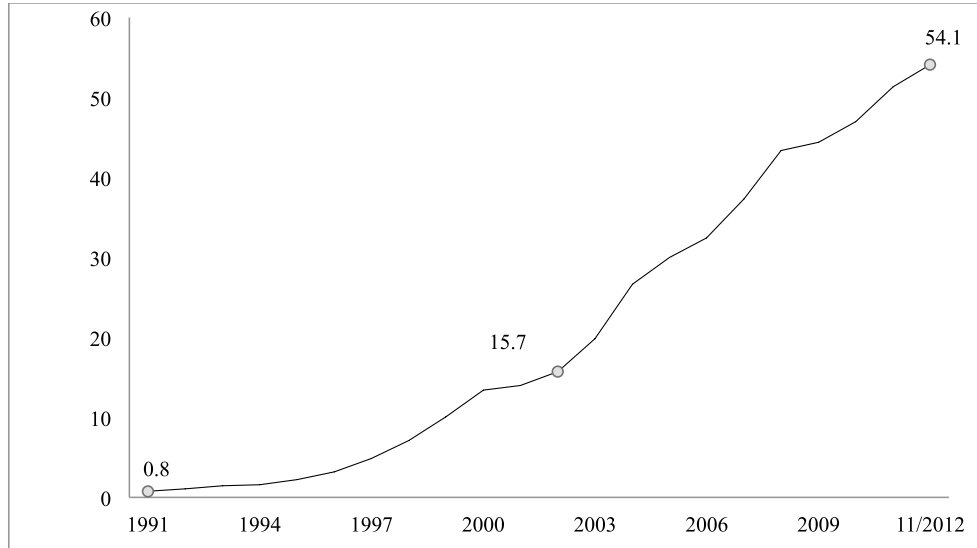
BKM'ye göre (2012/a) kredi kartı; 'bankalar ve çıkartmaya yetkili kuruluşların müşterilerine belirli limitler dâhilinde açtıkları kredilerle, nakit kullanmaksızın mal ve hizmet alabilmeleri, nakit kredi çekebilmeleri için verdikleri ödeme aracıdır' şekli nde tanımlanmaktadır. Başka bir bakış açısı ile kredi kartı; 'kart sahibine belirli işyerlerinden nakit ödemeksizin mal ve hizmet satın alma ve banka şubeleri ile otomatik para çekme cihazlarından kredi çekme imkânı veren ödeme ve kredi aracıdır' şeklinde ifade edilmiştir (Yılmaz, 2000).

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun (2006) 3/e maddesine göre kredi kartı, 'nakit kullanımı gereksiz mal ve hizmet alımı veya nakit çekme olanağı sağlayan basılı kartı veya fizikî varlığı bulunmayan kart numarası' şeklinde tanımlanmaktadır.

Kanun tanımlamasında, 'fizikî olmayan kart numarası' ifadesiyle plastik kredi kartlarının yanı sıra diğer elektronik ortamların da kredi kartı olabileceğini ifade edilmektedir. Ancak, sadece mal ve hizmet alımı ile nakit çekme fonksiyonu tanımlandığı, bir mal ve

hizmet alımına dayanmayan her türlü ödeme işlemleri (vergi, aidat, bağış, vb.) kapsama dâhil edilmediği görülmektedir. Bu noktada, kredi kartının plastik kart şeklinde olabileceği gibi, her türlü elektronik ortamın (bilgisayar, sunucu, mobil telefon, tablet bilgisayar, SD kart, flaş bellek, vb.) kredi kartı olarak değerlendirilebileceği, sektörün bu tür elektronik ortamlara da evrilebileceği tespiti mümkündür. Özellikle mobil telefonları üzerinde geliştirilmekte olan NFC (Near Field Communication–Yakın Alan İletişimi) teknolojisi gelecek vaat etmektedir. Bu tanımların daha geniş yorumlanması halinde kredi kartı, ‘her türlü harcama–ödeme ve bankacılık işlemlerinde kullanılmak üzere bir kredi kuruluşu (banka) tarafından lehine kredi tahsis edilmiş kart sahibinin varlığını ve kimliğini doğrulayan (authentication), güvenli bir yazılımı (encrypted code–script) içeren bir elektronik ortam’ şeklinde yeniden tanımlanabilir.

Şekil 2. Kredi Kartları–Milyon Adet (BKM, 2012/b)

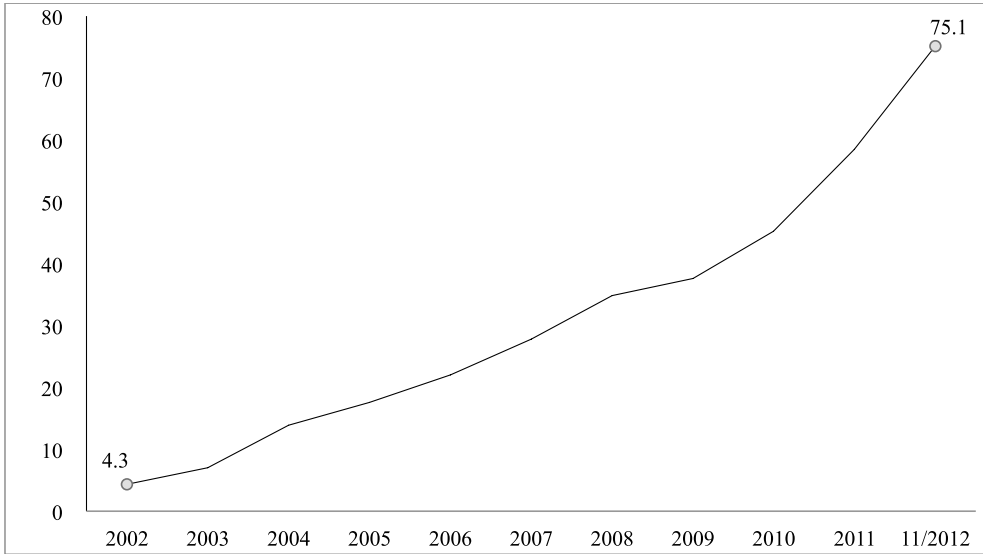
Şekil 2’de kredi kartları piyasasının 21 yıllık trendi görülmektedir. 1991 yılında 766 bin, 2002 yılında 15,7 milyon düzeyinde olan kredi kartı adedi, 2012 yılı Kasım ayı itibariyle 54,1 milyon adede ulaşmıştır. Zaman zaman yavaşlayan artış trendi gözlemlense de, 21 yılda 70,6 kat, son 11 yılda toplamda 3,4 katlık bir artış söz konusudur. Genel kabul görmüş bir yaklaşıma göre kredi kartı sahipleri iki gruba ayrılır (Chakravorti, 2003). Bunlar; (a) kredi kartını sadece harcama–ödeme amacıyla kullanan, kart bakiyesini hesap ekstresinde belirtilen ödeme tarihinde eksiksiz kapatan kart sahipleri ile (b) nakit çekim amaçlı da kredi kartını kullanan, kart bakiyesini hesap ekstresinde belirtilen ödeme tarihinden sonra tamamen

kapatan (kredi kartı kullanıcıları), kısmen veya tamamen gecikmeli kredi kartı borcunu kapatan (temerrüde düşen) kart sahipleridir.

Bankalar açısından, kredi kartlarının kredi amaçlı kullanılması daha avantajlı olacağı muhakkaktır. Özellikle, başka banka kredi kartları ve ödenmeyen kart borçlarının ilgili bankaya transferine yönelik yapılan kampanya ve reklâm çalışmalarını, bankaların temerrüde düşen kart sahipleri üzerinden daha fazla kâr (faiz geliri) elde etme heveslerini de ortaya koymaktadır. Kârlılığını kredi kartını borcunu zamanında ödemeyen kart sahiplerine dayandıran bazı bankaların, gelecekte sosyo–ekonomik maliyetleri olan borç sorunu ile karşı karşıya kalacağı gerçeğine göz ardı etmemeleri gerekir.

Bu artışın rakamsal boyutu Şekil 3’de ele alınmıştır. BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) verilerine göre, 2002 yılı sonunda 4,3 Milyar TL düzeyinde olan toplam kredi kartı borcu, son 11 yılda 15,7 kat artarak 2012 Kasım ayı itibariyle 75,1 Milyar TL’ye yükselmiştir.

Şekil 3. Kredi Kartı Borçları–Milyar TL (BDDK, 2012)

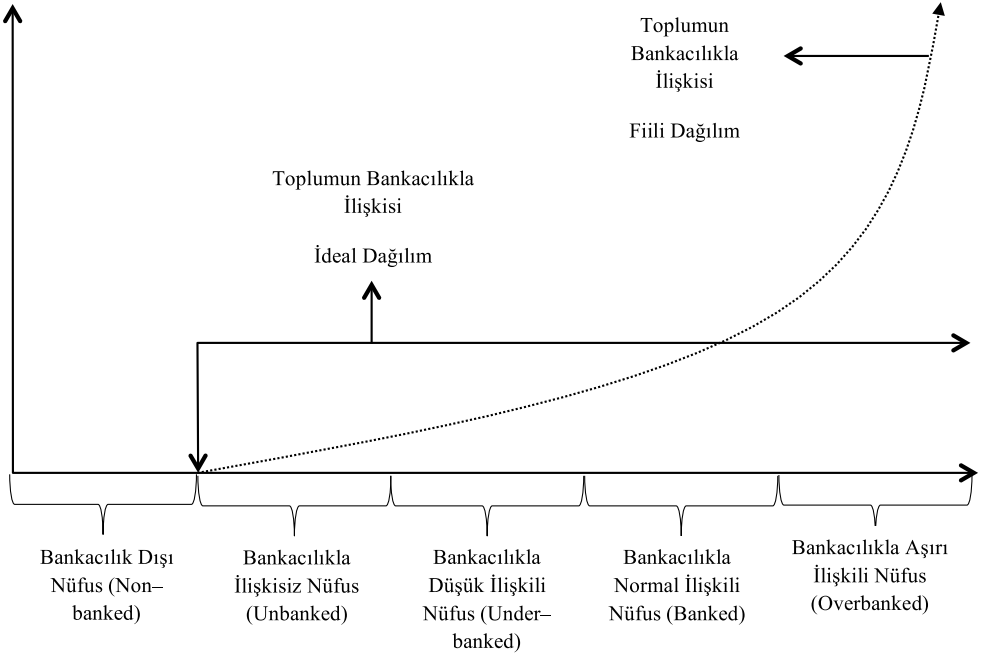
3.1. Kredi Kartlarının Kullanımının Dağılımı

Kredi kartları sosyo–ekonomik etkileri bakımından üzerinde en fazla tartışma ve eleştirinin yapıldığı bankacılık ürünlerinden biridir. Kredi kartının sadece bir ödeme aracı olduğu, bir finansman ve kredilendirme aracı olmadığı tezi ekseni üzerinden yürütülen bu tartışmada, kart kullanıcıları açısından ise kredi kartları, zaten kredilendirme amacıyla

dağıtılan, kullanılan, tanıtım ve promosyon kampanyaları taksitli ve vadeli ödeme imkanları üzerinde yürütülen bir bankacılık ürünüdür. Toplumun değişik katmanlarının kredi kartlarına yönelik farklı davranış ve ilgi gösterdikleri gözlemlenmektedir.

Bankacılık sektörünün toplum ile ilişki dağılımı, sosyal–demografik yapısı analiz edildiğinde teorik olarak 5 ana kategoriden söz etmek mümkündür. Bu kategoriler ve kredi kartı piyasası izdüşümü şu şekildedir:

Şekil 4. Toplumun Bankacılık Sektörü ile İlişki Dağılımı

a) Bankacılık Dışı Nüfus (Bankalaşamayan/Non-banked): Çocuklar gibi hukuki ehliyeti olmayan veya kısıt altında tutulan kişileri kapsayan gruptur. Yasal olarak bir borç-alacak, kredi, harcama–ödeme edimi söz konusu olmayan bu gruba yönelik bir kredi kartı pazarlama gayretleri, hem yasalara hem de bankacılık etiğine aykırıdır.

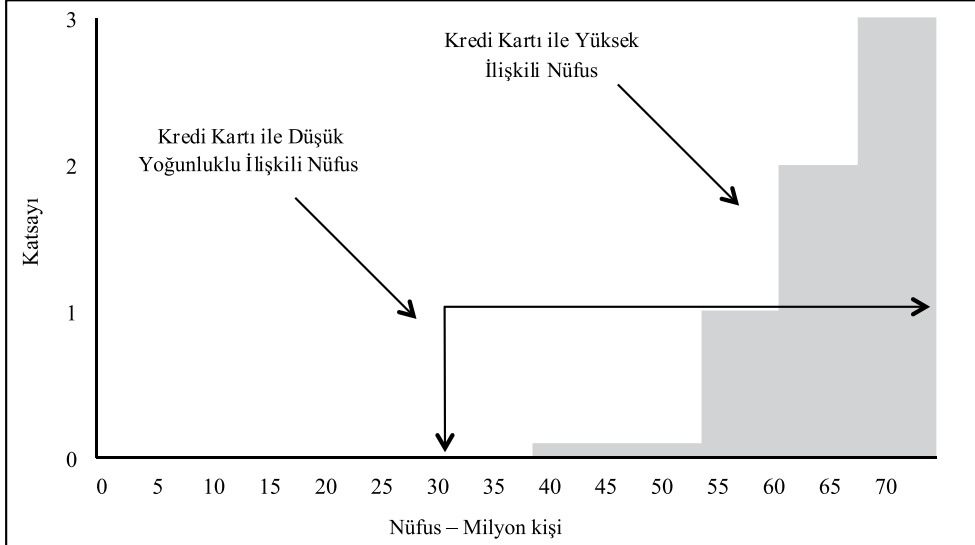
b) Bankacılıkla İlişkisiz Nüfus (Bankalaşamamış/Unbanked): Yasal olarak bir edim ve yükümlülük altına girebilecek hukuki ehliyete sahip, ancak bankacılık sektörü ile henüz bir teması olmayan, pazarlama ve ürün kullanımı noktasında kâr potansiyeli taşıyan gruptur. Bankaların kampüs kart, taraftar kart veya şehir kartı kavramı ile toplu ulaşım hizmetlerini de içeren yeni kart alanları yaratma çalışmaları bu grubu yönelik pazarlama faaliyetleridir.

c) Bankacılıkla Düşük İlişkili Nüfus (Düşük Bankalaşmış/Under-banked): Maaş alma, vergi ve sair ödeme gibi genelde bankacılık sistemi üzerinden tamamlanması zorunlu işlemler nedeniyle bankacılık sektörü ile temas etmiş, ancak düşük yoğunluklu bir bankacılık ilişkisi söz konusu olan gruba temsil etmektedir. Kredi kartlarının taksitlendirme, promosyon, kampanya çalışmalarının hedefinde olan grup, kart kullanıcı olsa bile pasif kullanıcı şeklinde tasnif edilmektedir.

d) Bankacılıkla Normal İlişkili Nüfus (Bankalaşmış/Banked): Bankacılık sektörü ile gelir seviyesi ile paralel ve dengeli bir müşteri-banka ilişkisi kuran, harcama davranışları normal ve borç ödeme alışkanlıkları ölçülü kişilerden oluşan gruptur. Kısmen kredi kartı bakiyesini kredilendiren, borçlarını zamanında ve eksiksiz ödeyen, bankalar açısından faiz geliri elde edilen riskiz müşteri grubu olarak da değerlendirilen bir yapıları söz konusudur.

e) Bankacılıkla Aşırı İlişkili Nüfus (Aşırı Bankalaşmış/Overbanked): Gelir ve kazancının üstünde kredi kartı kullanımı ile düzensiz ve ölçsüz alış-veriş, harcama, ödeme davranışları sergileyen gruptur. Özellikle yüksek borçlanma ile kredilerin zamanında ve tam ödenmemesi bir sorundur.

Şekil 5. Kredi Kartı ile İlişkili Nüfus Dağılımı (Visa, 2011)

Türkiye’de toplumun kredi kartları ile ilgili ilişki analizi Şekil 5’de görülmektedir. Görüleceği üzere, temel sorun asimetrik ilişki düzeyidir. Toplumun belirli bir yüzdesi, kredi kartı (banka) müşterisi değilken, belirli bir kısım yüksek düzeyde kart kullanıcısı durumundadır. Aşırı ilişkili nüfus, diğer bir bakış açısından yüksek borçlu grup olarak

adlandırılabilir. Genel olarak, birden fazla bankadan birden fazla kart kullanan, gelir düzeyinin fevkinde tüketim alışkanlıklarına sahip, asgari ödeme tutarı limitlerini zorlayan, sorunlu kredi kapsamına giren veya girmek üzere olanlar Şeklinde tarif edilebilir.

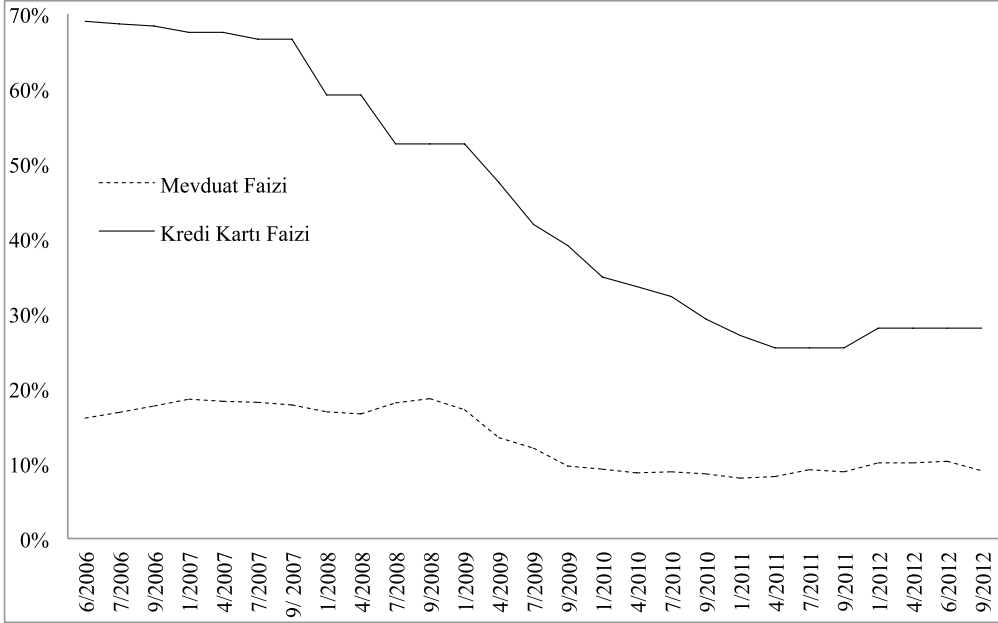
3.2. Kredi Kartları için Azami Faiz Uygulaması

Kredi kartları, bankalar için yüksek risk taşıtmaktadırlar (Paisittanand ve Olson, 2006). Bunun sonucu olarak kredi kartı faiz oranları kredi faiz oranlarından daha yüksektir (Berlin ve Mester, 2004). Bankalar, farklı stratejilerle kredi kartları için yüksek faiz ödemeye razı müşteriler bulabilmektedir (Chakrvorti ve Emmons, 2003). Kredi kartlarının getirisi diğer bankacılık ürünlerinin oldukça üzerindedir. Bu konuda yapılan ilk çalışmaya göre; ABD’de 1983–88 döneminde kredi kartı ihraç edenlerin sıradan banka getirisinden 3 ile 5 kat daha fazla kazandıkları tespit edilmiştir (Ausubel, 1991). Kredi kartları tüketim harcamalarının yoğunlaşmasına yol açabilir. Çünkü kredi kartı faiz oranları daha dar bir aralıktta daha yüksek seviyede dalgalanır (Canner ve Luckett,1992). Kredi kartı müşterisi irrasyoneldir, faiz oranları konusunda sorgulayıcı değildir ve faiz ödemelerinde zorlanabilirler (Cargill ve Wendel,1996). Bankaların kredi kartları üzerinden yüksek gelir yaratma istek ve gayretleri kamusal otoritelerin belirli düzenlemeler yapmalarına sebep olmuştur.

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun (2006) 26/3 maddesinin göre kredi kartı işlemlerinde uygulanacak azami faiz oranları, TCMB tarafından tespit edilmektedir. Bununla ilgili ilk tebliğ; 02.04.2006 tarih ve 26127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2006/1 sayılı Kredi Kartı işlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğ’dir. TCMB Banka Meclisi 3 ayda bir bu oranı değiştirme, sabit tutma veya azaltma kararını ilan etmektedir. TCMB ilk azami ve akdi gecikme faiz oranlarını Nisan 2006 itibariyle uygulamaya koymuştur. İlk azami faiz oranı % 5,75 olarak belirlemiş ve bugüne kadar azami faiz oranları piyasada oluşan ortalama faiz oranları göz önüne alınarak ayarlanmış, tetricen indirilmiştir.

Zaman içerisinde makroekonomik istikrarın sağlanması ile beraber tüm faiz oranlarında gözle görülür bir düşüş yaşanmasına rağmen kredi kartı faizleri, gecelik faiz ve tüketiciler kredileri faizlerinde olduğu kadar hızlı düşüş kaydetmemiştir (Aysan, 2011). TCMB’nin devreye girmesi ile kredi kartı faiz oranları noktasında bir disiplin getirme gayretleri görülmektedir. Bu gayret çerçevesinde, kredi kartları azami faizinin mevduat faizine oranı 4,3 katından ancak 3,1 katına kadar düşürülebilmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. TCMB'nin Kredi Kartları için Azami (Yıllık) Faiz Oranları (TCMB, 2012)

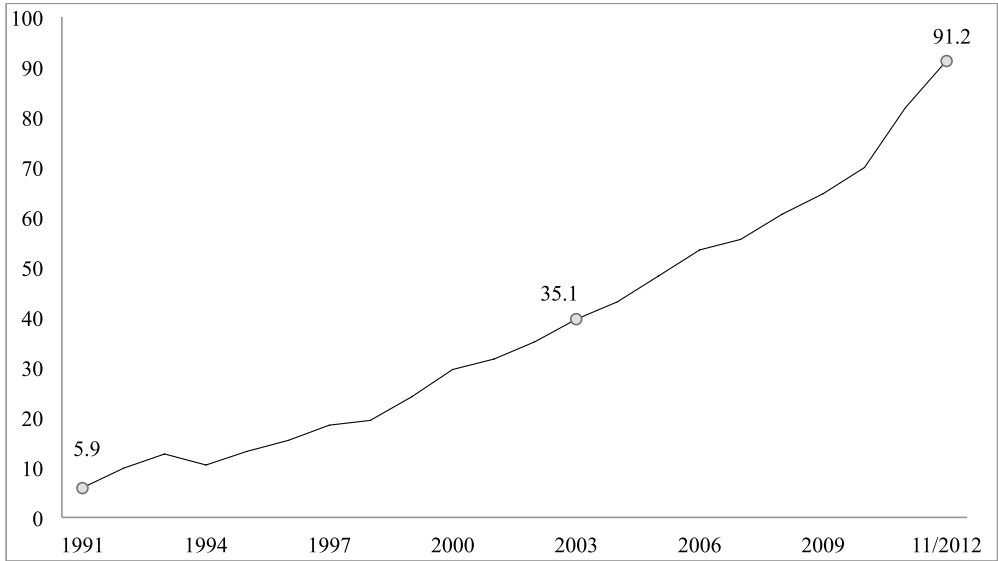

4. Banka Kartları

5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun (2006) 3/d maddesine göre banka kartı; 'mevduat hesabı veya özel cari hesapların kullanımı dâhil bankacılık hizmetlerinden yararlanmayı sağlayan kart' şeklinde tarif edilmiştir. BKM'ye göre (BKM 2012/a) 'Banka Kartı; doğrudan kart hamilinin mevduat hesabına bağlıdır. Bu hesaba şifre aracılığı ile ulaşılarak, Otomatik Vezne Makinaları (ATM) ve Satış Terminallerinden (POS) mal ve hizmet alma, para çekme ve sunulan diğer bankacılık hizmetlerini yerine getirmek amacıyla banka müşterilerine verilen karttır. Banka kartları, bir mevduat hesabı olan, banka müşterilerine (mudilerine) tahsis edilen karttır' şeklinde ifade edilmektedir.

Bu tanımların daha geniş yorumlanması halinde banka kartı; 'her türlü harcama-ödeme ve bankacılık işlemlerinde kullanılmak üzere bir kredi kuruluşu (banka) tarafından, banka müşterisi lehine tahsis edilmiş, kart sahibinin varlığını ve kimliğini doğrulayan (authentication), güvenli yazılımı (encrypted codecript) içeren herhangi bir elektronik ortam' şeklinde yeniden tarif edilebilir. Başta mobil telefonlar olmak üzere diğer elektronik ortamlar (bilgisayar, sunucu, tablet bilgisayar, SD kart, flaş bellek, vb.) banka kartı olarak kabul edilebilir.

Şekil 7. Banka Kartları–Adetler (BKM, 2012/b)

Şekil 7’de banka kartlarının tarihsel gelişimi görülmektedir. 1991 yılında 5,9 milyon adet, 2002 yılında 35,1 milyon adet olan banka kartı sayısı 2012 yılı Kasım ayı itibariyle 91,2 milyona ulaşmıştır.

Banka şubelerine gitmeden müşterilerin ATM ve internet şubeleri üzerinden bankacılık işlemlerini gerçekleştirme, harcama–ödeme, tahsilat, nakit çekim amacıyla yoğun şekilde kullanılan banka kartları ile ilgili şu sorunlar dikkat çekmektedir.

a) Tanıtım (Lansman) Sorunu: Ödeme kartlarının ülkemizde yaygınlaşmaya başladığı 90’lı yılların başlarında, banka kartları ile ilgili kavram kargaşası yaşanmış, banka kartları ‘debit kart’, ‘ATM kartı’ olarak adlandırılmış, bu hatalı kullanım bankalar, kart kullanıcıları ve yasal otoritelerce de (BDDK, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu) tekrarlanmıştır.

b) Fonksiyonel Sorun: Banka kartı, banka müşterilerinin şubeye girmeksizin, harcama–ödeme işlemleri yapmaları ile banka hesaplarına ve nakde erişmelerine imkân sağlayan teknolojik ve pratik bir çözüm olarak kabul edilmektedir. Nakit kullanımını en aza indirmek gibi bir hedefi olan ödeme kartlarından biri olan banka kartları, günümüzde banka müşterilerinin sadece nakit çekmelerini, nakde erişmelerini kolaylaştıran bir araç olarak kullanılmaktadır.

c) Teknolojik Sorun: Kart teknolojisinde yaşanan onlarca yenilik ve ilerlemeye karşın, banka kartları kart sahibine ve karta dair bilgilerin manyetik alanda (magnetic stripe) tutulduğu bir teknoloji kullanılmaktadır. Ülkemizde banka kartlarının nerdeyse tamamına yakını bu niteliktedir. Bankalar veya ilgili kuruluşlar, hem çipli ve daha güvenli teknolojilerin maliyetli olması, hem de banka kartlarının sadece nakde erişme gibi kısıtlı kullanım alanı nedenleriyle banka kartların da mevcut teknolojiye devam etmektedir.

5. BKM'nin Konumu ve Önemi

BKM; 1990 yılında ülkemizdeki banka ve kredi kartları kural ve standartlarını geliştirmek amacıyla 13 kamu ve özel Türk bankasının ortaklığı ile kurulmuştur. Bugün itibarıyla BKM'nin 10 ortağı ve 17 üyesi mevcuttur. Kredi ve banka kartı sahipleri yaptıkları harcama-ödemeden kaynaklanan borç ve alacaklarının bankalar arasındaki takas, BKM bünyesinde, yurtiçi takas ve hesaplaşma aracılığı ile gerçekleşmektedirler.

Kredi kartı ve banka kartı uygulaması içinde bulunan bankalar arasında uygulanacak prosedürleri geliştirmek, standardizasyonu sağlamaya yönelik çalışmalar yaparak kararlar almak, Türkiye genelinde uygulamalar ile yurtiçi kuralları oluşturmak, bankalar arasındaki takas ve hesaplaşmayı yürütmek, yurtdışı kuruluş ve komisyonlarla ilişkiler kurmak ve gerektiğinde üyelerini bu kuruluşlarda temsil etmek, halen her banka tarafından devam ettirilen işlemleri daha güvenli, süratli ve daha az maliyetli tek bir merkezden yürütmek BKM'nin ana faaliyetleri arasındadır. (BKM, 2012/c) Türk bankacılık sektöründeki 'oligopolistik' yapının bir benzeri BKM'nin yapılanmasında da ortaya çıkmaktadır. Yönetim kurulu üyesi belirleme yetkisine sahip 8 bankanın (3 kamu sermayeli ve 5 özel sermayeli banka) hâkimiyetinden söz edilebilir. Kart piyasasında kural ve fiyatlama (takas komisyonları, vb.) belirleme yetkisine sahip hâkim bankalar, zaten kart piyasasının %99'nun kontrolünü ellerinde bulundurmaktadır.

Takas komisyonları ve üye işyerlerine uygulanan komisyonlar kredi kartı kullanıcılarının son ödeme tarihine kadar parayı kullandıkları, fakat üye işyerlerinin paranın ertesi gün hesaplarına yatmasını isteyebilecekleri temelinde alınmaktadır. Bu sebeple BKM'nin uygulayacağı takas komisyonları için paranın bir aylık alternatif maliyeti hesaba katan bir formül üzerinde uzlaşmıştır (Aysan 2011). Üzerinde uzlaşılan Kredi kartı takas komisyonu formülü ve izahatı şu şekildedir (BKM 2011/d).

$$\left[\left(\frac{\text{Ortalama Faiz}}{365} \times \text{Fonlama Gün Sayısı} \right) + \text{Operasyonel Maliyetler} \right]$$

Formülde;

- Ortalama Faiz: Son 30 günlük dönemde İMKB (İstanbul Menkul Kıymetler Borsası) Repo–Ters Repo piyasasında oluşan gecelik ağırlıklı ortalama repo faiz oranlarının iş günlerine ait aritmetik ortalamasını,
- Fonlama Gün Sayısı: BKM kart çıkartan üyelerinden toplanan fonlama gün sayısı ortalamasını,
- Operasyonel Maliyetler: BKM kart çıkaran üyelerinden toplanan müşteri hizmetleri ve tahsilatlar, otorizasyon, sahtekârlık, harcama itirazları kalemlerini, ifade etmektedir.

Üye kabulü ise; ‘Türkiye sınırları dâhilinde BKM’ye üye olmak için müracaat eden tüzel kişilerin; (5411 sayılı) Bankacılık Kanunu’na tabi olan ve kendi isimleri altında banka kartı ihraç eden veya ihraç etmeyi planlayan banka veya Visa International, MasterCard International kuruluşlarından en az birine üye olarak kabul edilmiş banka/kuruluş olmaları gerekir’ (BKM 2012/d) şartına bağlanmıştır. ‘Yeterli ve uygun belgeler ile BKM’den hizmet almak üzere başvuru yapan ve başvuru için yeterliliğe sahip olan banka/kuruluşların müracaatları, BKM Yönetim Kurulu’nca gündeme alınıp görüşülerek onaylanır veya reddedilir’ (BKM 2012/d) cümlesi ile nihai kararın BKM Yönetim kurulunun takdirinde olabileceği ifade edilmektedir.

6. Sonuç

Ödeme kartları, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de hızla yaygınlaşmaktadır. Ödeme kartlarının harcama hizmetlerinde getirdiği kolaylık ve avantajlar, bu büyümenin kalıcı ve sürekli olduğunu göstermektedir. Kredi ve banka kartları, bankacılık sektörünün geniş halk kitlelerine erişimini kolaylaştıran, en önemli bankacılık icatlarından biridir. Kredi kartları kişilerin harcama–ödeme alışkanlıklarını değiştirebilen, gelecekte elde edilecek gelirleri bugünden kullanılabilmesini sağlayan, tüketimi artıran güçlü bir bankacılık enstrümanıdır. İlk dönemlerde plastik formunda ortaya çıkan kredi ve banka kartları, son dönemlerde sanal ve mobil kartlara doğru evrilmektedir. Kredi kartı ve hatta tüm ödeme kartlarında geleceğin mobil ödemelerde, NFC teknolojisinde olacağı muhtemeldir.

Toplam 145 milyon adete ulaşan kredi kartı ve banka kartı piyasasında, henüz kredi kartı ve banka kartı müşterisi olmayan ya da bankacılıkla düşük ilişkili nüfusun varlığı, kredi kartı ve banka kartları için bir pazarlama fırsatını ortaya koysa da, kart borçlarının çarpık dağılımı ve yüksek faiz oranları muhtemel sosyal maliyetlere yol açabilir. Ödeme kartlarına uygulanacak faiz hadlerinin TCMB tarafından tespitinden itibaren, kart sahipleri lehine önemli iyileşmeler sağlanmasına karşın, ödeme kartları faiz hadleri ile mevduat faiz oranları arasında hala yüksek fark söz konusudur. Bu noktada sektörün tek özerk kuruluşu konumunda olan BKM'nin oligopolistik yapısına rağmen kart sahipleri lehine düzeltme etkisi de göz önünde tutulmalıdır.

Kaynakça

- Ausubel L.M. (1991) "The Failure of Competition in the Credit Card Market," *American Economic Review*, 81(1): 50-81.
- Aysan, A. F. (2011) *Türkiye'de Kredi Kartı Piyasası*, Ankara: TCMB Kitapları.
- "Bank Kartları ve Kredi Kartları Kanunu," Kanun No: 5464, 01.03.2006 tarih ve 26095 sayılı *Resmi Gazete*.
- BDDK (2012) <http://ebulten.bddk.org.tr/AylikBulten/Gelismis.aspx> [Erişim Tarihi: Aralık 2012].
- Berlin, M. ve Mester, L.J. (2004) "Credit Card Rates and Consumer Search," *Review of Financial Economics*, 13(1): 179-198.
- BKM, 2011. *Kurallar Kitabı*. İstanbul.
- BKM, 2012/a. <http://www.bkm.com.tr/sozluk.aspx> [Erişim Tarihi: Aralık 2012].
- BKM, 2012/b. <http://www.bkm.com.tr/yillara-gore-istatistiki-bilgiler.aspx> [Erişim Tarihi: Aralık 2012].
- BKM, 2012/c. <http://www.bkm.com.tr/kurulus.aspx> [Erişim Tarihi: Aralık 2012].
- BKM, 2012/d. <http://www.bkm.com.tr/uyelik-kabul-esaslari.aspx> [Erişim Tarihi: Aralık 2012].
- Canner, G.B. ve Lockett, C.A. (1992) "Developments in the Pricing of Credit Card Services," *Federal Reserve Bulletin*, 78(9): 652–666.
- Cargill, T.F. ve Wendel, J. (1996) "Bank Credit Cards: Consumer Irrationality versus Market Forces," *Journal of Consumer Affairs*, 30(2): 373–389.
- Chakravorti, S. (2003) *Theory of Credit Card Networks: A Survey of the Literature*, Chicago: Federal Reserve Bank.

- Chakrovorti, S. ve Emmons, W.R. (2003) “Who Pays for Credit Cards?” *Journals of Consumers Affairs*, 37(2):208–230.
- Durkin, T.A. (2000) *Credit Cards: Use and Consumer Attitudes: 1970–2000*, Federal Reserve Bulletin 86(9): 623–634.
- Kaya, F. (2009) *Türkiye’de Kredi Uygulaması*, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No: 263.
- Paisittanand, S. ve Olson, D.L. (2006) “A Simulation Study of IT Outsourcing in the Credit Card Business,” *European Journal of Operation Research*, 175(2): 1248–61.
- Reserve Bank of Chicago, Review of Network Economics.
- TCMB, 2012. <http://www.tcmb.gov.tr/> [Erişim Tarihi: Aralık 2012].
- TCMB, “Kredi Kartı İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğ,” Tebliğ No: 2006/1. 02.04.2006 tarih ve 26127 sayılı *Resmi Gazete*.
- Visa Consulting and Analytics, 2011. *Kredi Kartları Piyasası Raporu*. İstanbul.
- Yılmaz, E. (2000) *Türkiye’de Kredi Uygulaması ve Ekonomik Etkileri*, İstanbul, Türkmen Kitapevi.